

МЪРИ ЛЕЙНСТЪР КЛЮЧАЛКАТА

Превод от английски: Александър Хрусанов, 1987

chitanka.info

Разправят за един психолог, който изследвал интелекта на едно шимпанзе. Той го въвел в стая, пълна с играчки, затворил вратата и сложил око на ключалката, за да види какво прави шимпанзето. Видял, че се вглежда в блеснало от интерес кафяво око само на сантиметри от неговото. Шимпанзето гледало през ключалката, за да види какво прави психологът.

Когато доведоха Бъч в станцията в кратера Тихо, той сякаш се сви при задействане на гравитационните бобини. Преди всичко представляваше нещо невъобразимо. Само очи, хилави ръце и крака и не му трябваше въздух, за да диша. Когато хората, които го бяха уловили, му го предадоха, на Уордън се стори, че е мека топка от настръхнала козина и ужасени очи.

— Да не сте луди? — гневно попита Уордън. — Да го водите така? Бихте ли поставили човешко бебе в условията на осемкратно притегляне? Махайте се!

Той се втурна към специалното детско помещение, което бе подготвил за някой като Бъч. В едната му страна беше изградено копие на жилищна пещера. Другата страна беше човешка училищна стая. Под цялото помещение гравитационните бобини не работеха, така че всичко в него тежеше, колкото му се полага да тежи на Луната.

Останалата станция имаше бобини, които придаваха нормално земно тегло на всичко. В противен случай персоналът на станцията половината време щеше да страда от морска болест. Когато го вкараха, Бъч се озова в онази част на станцията, където притеглянето беше равно на земното и той не можеше да повдигне дори кльошавата си мъхната лапа.

Но в специалното помещение не беше така. Уордън го остави на пода. Там на Уордън му беше неудобно — тежеше само девет килограма, вместо нормалните седемдесет и три. Поклащаше се и залиташе, както прави човек на Луната, когато няма гравитационни бобини, които да го стабилизират.

Но за Бъч такова състояние беше нормално. Той се поизправи и внезапно се втурна през помещението към жилищната пещера. Бяха я направили доста добре. Там имаше конусовидни парчета скали, високи около метър и половина, каквито се намираха във всички жилища на

расата, към която принадлежеше Бъч. Имаше и люлеещ се каменен стол върху каменни опори. Но каменните остриета бяха вързани с тел, за да не би на Бъч да му хрумне някаква неподходяща идея.

Бъч хукна към тези познати му предмети. Покатери се по един от конусовидните камъни и прегърна върха му. После застина неподвижен. Уордън го гледаше. Бъч остана така няколко минути и изглежда, възприемаше всичко наоколо си, без да мести очи.

Внезапно главата му помръдна. Огледа повече подробности от обстановката. Раздвижи се за трети път и на Уордън му се стори, че се визира напрегнато в него — не можеше да каже дали е от страх или с някаква молба.

— Хм! — възкликна Уордън. — Значи за това са били тези камъни! Пръти за кацане, легла или гнезда, а? Аз съм бавачката ти, мойто момче. Играем ти мръсен номер, но няма как.

Знаеше, че Бъч не го разбира, но му говореше, както човек говори на куче или на бебе. Няма никакъв смисъл в това, но е необходимо.

— Ще те отгледаме така, че да станеш предател на собствения си народ — заяви той мрачно. — Не ми харесва, но се налага да го сторим. Затова, като част от конспирацията, аз ще се отнасям много добре с теб. Действителната доброта диктува да те убия..., но не мога да го направя.

Бъч се вираше в него, без да мига и без да помръдва. Изглеждаше донякъде като земна маймуна, но не съвсем. Видът му беше направо невъзможен, но в него имаше нещо патетично.

— Намираш се в твойта детска градина — уведоми го мрачно Уордън. — Разполагай се като у дома си, Бъч!

Той излезе и затвори вратата след себе си. Навън погледна видеоекраните, които показваха вътрешността на детското помещение от четири различни ъгъла. Бъч остана неподвижен доста дълго време. После се спусна на пода. Този път не обърна внимание на жилищната пещера в помещението.

Вместо това отиде в другата част — човешката. Огледа всичко там с огромните си очи. Докосваше всичко с невероятно приличащите на ръце лапи. Когато завърши огледа, нищо не бе поместено.

Бързо се върна към конусовидния камък, изкатери се по него, отново го прегърна с крака и ръце, премига бързо няколко пъти и

сякаш заспа. Остана неподвижен със затворени очи, докато Уордън се умори да го наблюдава и се отдалечи.

Цялата история беше абсурдна и го вбесяваше. Първият човек, който кацна на Луната, знаеше, че тя е мъртъв свят. Астрономите го твърдяха от стотици години и първата и втората земни експедиции, стъпили на нашия спътник, не откриха нищо, което да противоречи на тяхната теория.

Но един от участниците в третата експедиция видя нещо да се движи сред разхвърляните скали на лунния пейзаж, застреля го и бе открито съществуването на тези особени същества. Разбира се, не можеше да има живи същества там, където нямаше нито въздух, нито вода. Но съществата от расата на Бъч живееха именно в такива условия.

Мъртвото тяло на първото живо същество, убито на Луната, бе пренесено на Земята и биолозите се възмутиха. Дори след като имаха на разположение екземпляр, който можеха да дисекцират и изследват, те твърдяха, че просто няма такова същество. Затова четвъртата, петата и шестата лунни експедиции търсеха настойчиво сродниците на Бъч, за да доставят нови образци на науката за изучаване.

Шестата експедиция загуби двама души, чиито скафандри бяха пробити от някакви оръжия, докато търсеха лунни същества. Седмата експедиция беше избита до крак. Сродниците на Бъч явно не обичаха да ги застрелват като образци за научни изследвания.

Едва когато десетата експедиция с четири кораба изгради база в кратера Тихо, хората бяха сигурни, че ще могат да кацат на Луната и отново да излитат. Дори и тогава персоналът на станцията се чувстваше, сякаш живее в постоянна обсада.

Уордън написа доклада си за Земята. Едно лунно същество — малко бебе, е хванато от разузнавателна група и е донесено в станцията Тихо. Беше подготвено специално помещение и сега малкото същество е там, живо. Изглежда няма никакви наранявания. Сякаш не му вреди среда с атмосфера, от която не се нуждае. Активно е, проявява любопитство и не е лишено от разум.

Засега няма никакви данни с какво се храни — ако въобще яде нещо, — макар да има уста като другите образци и зъбоподобни конкреции, които биха могли да служат за зъби. Разбира се, Уордън

щеше да продължи да ги държи редовно в течение. Засега оставя Бъч да свиква с новата среда.

Седна в помещението за почивка, мръщеше се на другите учени и се опитваше да мисли, въпреки програмата, излъчвана от Земята на радарна честота. Решително не му харесваше цялата работа, но знаеше, че трябва да се свърши. Бъч трябваше да се опитоми. Да бъде убеден, че е човешко същество, та човешките същества да успеят да изтребят расата му.

На Земята отдавна беше установено, че коте, отгледано с кучило, започва да се смята за куче, и че дори отгледаните в човешка среда патици предпочитат човешко общество пред сродниците си. Някои интелигентни говорещи птици изглежда се убеждаваха, че са хора и се държаха като такива. Ако Бъч реагираше по същия начин, той щеше да стане предател на собствения си род в полза на човека. И това беше необходимо!

Хората трябваше да получат Луната и нямаше какво повече да се говори. Притеглянето на Луната беше само една осма от земното. Ракетен кораб можеше да долети до Луната с товар, но никой изграден досега кораб не можеше да носи достатъчно гориво за полет до Марс или Венера, ако излети от Земята.

Но с кацане за зареждане на Луната, проблемът се опростяваше. Осем резервоара гориво на Луната тежаха колкото един на Земята. Самият кораб тежеше само една осма от земното си тегло. Така че ракетен кораб можеше да излети от Земята с десет резервоара гориво, да спре на станцията за зареждане на Луната и отново да се втурне в Космоса с двеста или дори повече.

Когато на Луната има станция за зареждане, хората ще могат да завладеят Слънчевата система. Без Луната хората ще останат вързани за родната планета. Хората трябваше да получат Луната!

Но роднините на Бъч не го допускаха. Нормалният опит говореше, че не може да има живот в такава безвъздушна пустиня при огромните разлики в температурата по повърхността на Луната. И въпреки това там имаше живот. Родствениците на Бъч не дишаха кислород. Явно го извличаха като храна от някаква комбинация минерали и той влизаше в реакция с други минерали в тялото им, за да дава топлина и енергия.

Хората смятаха сепиите за странни, защото в кръвта им се използваше мед вместо желязо, но Бъч и неговите родственици изглежда заместваха двата метала със сложни въглеродни съединения. Те използваха инструменти, обработваха камъни, притежаваха дълги, подобни на игли каменни кристали, които хвърляха като оръжия. Беше ясно, че притежават някакъв разум.

Разбира се, нямаха метали, защото им липсваше огън, с който да ги топят. Без въздух не можеше да има огън. Но Уордън си спомни, че в древността някои експериментатори са топели метали и са подпалвали дърво с огледала, които концентрирали слънчевата топлина. Със слънчевата светлина, непречупвана от атмосфера, на Луната расата на Бъч би могла да получи метали, стига да откриеше огледалата и да успееше да ги закриви като огледалата на земните телескопи.

Точно тогава Уордън изпита някакво странно чувство. Огледа се, стреснат, сякаш някой се бе раздвижил внезапно. Но екранът показваше само някакъв комик на Земята със смешна шапка. Всички гледаха към екрана.

Доктор Уордън го наблюдаваше, комикът потъна в море от сапунени мехури и публиката в студиото, отдалечено на триста и седемдесет хиляди километра, аплодира бурно тънкия хумор на сцената. В лунната станция в кратера Тихо тя не изглеждаше толкова смешна.

Уордън стана и се разтърси. Отново отиде да погледне екраните, които показваха вътрешността на детското помещение. Бъч висеше неподвижен върху странния конусообразен камък. Очите му бяха затворени. Беше просто покрита с козина нещастна топчица, открадната от безвъздушната среда, за да я отгледат и направят предател на собствената ѝ раса.

Уордън отиде в стаята си и легна. Преди да заспи, помисли, че все още съществува някаква надежда за Бъч. Никой не познаваше неговия метаболизъм. Никой не можеше да предположи дори с какво се храни. Бъч можеше да умре от глад. Щеше да е щастлив, ако станеше така. Но задачата на Уордън беше да не го допусне.

Роднините на Бъч водеха война с хората. Покрити с козина същества наблюдаваха с големите си очи иззад скалите и от скалните

пукнатини тракторите, които излизаха от станцията — те се движеха изумително бързо по лунната повърхност.

През вакуума прелитаха остриите като игли камъни. Те се трошаха в телата и вратите на тракторите, но понякога блокираха веригите им и тогава тракторът трябваше да спре. Някой трябваше да излезе и да почисти или да поправи веригата. И тогава върху него се изсипваше дъжд от заострени камъни.

Острият като игла камък, летящ със скорост стотици метри в секунда, удряше толкова силно, колкото и на Земята, и продължаваше полета си. Скафандрите биваха пробивани. Хора умираха. Сега веригите на тракторите имаха предпазна броня, подготвяха се специални бронирани скафандри точно за тази цел.

Хората, стигнали до луната с ракетни кораби, трябваше да носят средновековни брони, подобно на рицарите! Водеше се война. Беше необходим предател. И за тази роля бяха избрали Бъч.

Когато Уордън отново влезе в детското помещение — дните и нощите на Луната продължават по две седмици, така че хората в станцията не обръщаха внимание на подобни неща, — Бъч се хвърли към конусообразния камък и увисна на върха му. Преди се бе люлял на стола, който все още се поклащаше. Сега сякаш се опитваше да се слее с камъка, а очите му се взираха загадъчно в Уордън.

— Не зная дали ще постигнем нещо, или не — рече Уордън, сякаш подхващаше обикновен разговор. — Може би ще се отбраняваш, ако те докосна. Но ще видим.

Той протегна ръка. Малкото кълбо козина — нито студено, нито топло, с температурата на помещението — оказа упорита съпротива. Но Бъч беше твърде малък. Уордън го откъсна от камъка и го пренесе в човешкото учебно помещение. Бъч се сви и го гледаше уплашено.

— Играя ти мръсен номер — поде Уордън, — като се отнасям добре с теб, Бъч. Ето ти една играчка.

Бъч се размърда в ръцете му. Очите му премигаха бързо. Уордън го остави на пода и нави пружината на малка механична играчка. Тя се раздвижи. Бъч я наблюдаваше напрегнато. Когато спря, той погледна към Уордън. Уордън я нави отново. Бъч отново се загледа в нея. Когато за втори път спря, малката лапа, подобна на човешка ръка, се протегна към нея.

Бъч се опита да завърти ключа със странен жест. Не беше достатъчно силен. След няколко мига той прекоси помещението към пещерата. Ключът за навиване представляваше метален пръстен. Бъч го надена върху един от камъните за хвърляне и завъртя цялата играчка. Нави я. Постави играчката на пода и се загледа как тя върви. Устата на Уордън зяпна сама.

— Ум! — изрече той мрачно. — Много лошо, Бъч! Познаваш принципа на лоста. Предполагам, че притежаваш мозък на осемгодишно човешко дете! Съжалявам те, приятелю!

В редовното време за съобщения той докладва на Земята. Бъч можеше да бъде обучаван. Трябваше да види нещо само веднъж, най-много два пъти, за да успее да повтори съответните движения.

— И — прибави Уордън внимателно — вече не се страхува от мен. Разбира, че се отнасям приятелски. Докато го носех, му говорих. Усещаше вибрациите на гърдите, предизвикани от гласа ми.

Малко преди да изляза от помещението, отново го взех и му поговорих. Той гледаше как се движи устата ми и постави лапата си върху гърдите ми, за да усеща вибрациите. Преместих лапата му на гърлото си. Там вибрациите се усещат по-добре. Той сякаш се захласна. Не зная как ще оцените разума му, но е над разума на човешко бебе. — После продължи мрачно. — Обезпокоен съм. Ако трябва да знаете, не ми харесва идеята да се изтреби неговата раса. Те имат инструменти, имат разум. Мисля, че трябва по някакъв начин да влезем в контакт с тях — да се опитаме да се сприятелим — да спрем да ги убиваме за дисекции.

Съобщителният уред мълча през трите секунди, необходими, за да може неговият глас да достигне до Земята и отговорът да се върне. След това записващият каза само:

— Чудесно, мистър Уордън. Гласът ви беше съвсем ясен!

Уордън вдигна рамене. Лунната станция в кратера Тихо беше официален проект. Хората на Луната трябваше да са добри специалисти — освен това политическите протежета не искаха да рискуват ценния си живот, — но на Земята по проекта в Бюрото за експлоатация на Космоса работеха чиновници. Уордън изпита жал за Бъч и за неговите роднини.

При един от следващите уроци Уордън занесе в учебното помещение празна тенекиена кутия. Показа на Бъч, че когато говори в

нея, дъното ѝ вибрира, също като гърлото му. Бъч веднага се зае да прави експерименти. Сам установи, че трябва да насочи кутията към Уордън, за да улови вибрациите.

Уордън беше нещастен. Би предпочел Бъч да не е чак толкова схватлив. Но през следващия урок показа на Бъч истинска тънка метална мембрана, опъната върху пръстен. Бъч веднага разбра идеята.

Когато Уордън предаде следващото си съобщение на Земята, той беше ядосан.

— Естествено, Бъч няма опит със звука — отбеляза той рязко. — На Луната няма въздух. Но звукът се разпространява и през скалите. Той е чувствителен към вибрации на твърди предмети, също както някой глух усеща вибрациите на пода, ако музиката е достатъчно силна.

Може би тези същества имат език или звуков код, който се разпространява по скалите под краката им. Те разговарят по някакъв начин! А щом имат разум и начин да разговарят, те не са животни и не трябва да се изстребват за наше удобство!

Млъкна. На другия край на лъчевата връзка беше главният биолог на Бюрото за експлоатация на Космоса. След като изтече необходимото време, за да се преодолее разстоянието, се разнесе неговият глас:

— Прекрасно, Уордън! Чудесна логика! Но ние трябва да мислим с перспектива. Хората са ентусиазирани от идеята за изследване на Марс и Венера. Ако искаме да ни се отпуснат средства — а гласуването по въпроса ще бъде наскоро, — трябва да постигнем известен напредък по пътя към най-близките планети. Хората настояват за това. Ако не започнем работа по станцията за зареждане на Луната, интересът на хората ще замре!

— Ами ако пратя някои снимки на Бъч? — настоя Уордън. — Той много прилича на човешко същество, сър! Личност е. Няколко филма, отразяващи уроците на Бъч, сигурно ще бъдат популярни.

Отново настъпи дразнещата тишина, докато гласът му пропътува огромното пространство със скоростта на светлината и се върне отговорът.

— Тези... хм... лунни същества, Уордън, — каза със съжаление главният биолог — убиха няколко души, които тук бяха обявени за мъченици на науката. Не можем да правим реклама на същества, които

са убивали хора! — После добави рязко: — Но вие напредвате чудесно, Уордън, чудесно! Продължавайте!

Образът му се изличи от екрана. Уордън се извърна и произнесе няколко неприлични думи. Беше започнал да харесва Бъч. Бъч му имаше доверие. Сега всеки път, когато влизаше в учебното помещение, Бъч се свличаше от странния си камък и се втурваше в прегръдките му. Бъч беше смешно малък — на височина едва петдесетина сантиметра. Беше невероятно лек и крехък в помещението, където действаше само лунното притегляне. Бъч беше толкова изпълнено с добро желание малко същество, така трезво се интересуваше от всичко, което му показваше Уордън!

Все още се захласваше по явлението звук. Изпадаше в унес от всякакво пеене или тананикане — дори когато пееше Уордън. Сега, когато устните на Уордън се раздвижваха, Бъч заставаше неподвижен, вдигаше малката мембрана с притиснати към нея пръсти, за да улови вибрациите на гласа му.

Освен това, когато схващаше някоя идея, която Уордън се опитваше да му предаде, той започваше да се перчи. След всяка сесия на контакт с човека действията му ставаха все по-човешки. Веднъж Уордън гледаше екраните, които шпионираха Бъч, и го видя — съвсем сам — как тържествено повтаря всеки жест и всяко движение, което Уордън бе направил. Преструваше се, че дава урок на още по-малко от него същество. За собствено удоволствие си представяше, че е Уордън!

Уордън усети как някаква буца засяда в гърлото му. Обичаше малката трошичка. Беше току-що оставил Бъч, за да помогне в конструирането на вибриращ микрофон, който ще може да предава гласът му на скала и едновременно с това да улавя всякакви вибрации, които биха могли да се получат в отговор.

Ако съществата от расата на Бъч се съобщаваха чрез почуквания по скалите или по подобен начин, хората можеха да ги подслушват, да ги откриват, да узнават предварително за засади и да прилагат човешките смъртоносни военни контрамерки.

Уордън се надяваше, че устройството няма да проработи. Но то се оказа ефикасно. Когато го постави на пода в учебното помещение, Бъч почувства вибрациите под краката си. Веднага разбра, че са еднакви с вибрациите, които бе свикнал да открива във въздуха.

Той подскочи и се преметна тържествуващо. Това явно беше израз на голямо задоволство. После малкото му краче трескаво зачука и задраска по пода. Микрофонът улови странните удари и драскания. Бъч наблюдаваше лицето на Уордън и продължаваше да тупа по пода.

— Нищо не става, Бъч — каза Уордън с нещастен тон. — Не те разбирам. Но май вече започна предателското си дело. Това ще помогне да бъдат изтребени някои от твоите роднини.

С нежелание го съобщи на началника на станцията. Незабавно по скалите около станцията в кратера бяха поставени микрофони, а други бяха дадени на групите изследователи, за да откриват с тях лунните същества наблизко. Доста странно, микрофоните край станцията веднага дадоха резултат.

Наближаваше залез-слънце. Бъч беше уловен към средата на лунния ден с продължителност триста тридесет и четири часа. През цялото изтекло време — около една земна седмица — той не бе ял нищо. Уордън съвсем съвестно му бе предлагал всякакви хранителни и неядливи вещества, каквито се намираха в станцията. А след това поне по една проба от всички минерали в колекцията на станцията.

Бъч ги отглеждаше всичките с интерес, но без проява на апетит. Уордън се беше привързал към Бъч, очакваше той да умре от глад и мислеше, че така ще е най-добре. Все пак по-добре, отколкото да стане причина за гибелта на цялата си раса. Започна да му се струва, че забелязва у Бъч някакво забавяне на движенията, липса на енергия. Помисли, че е слабост, предизвикана от глад.

Залезът продължаваше. Сенките на високата километър и половина западна стена на Тихо стъпка по стъпка, метър по метър лазеха по дъното на кратера. Настана време, когато слънцето осветяваше само хълмчето в центъра. След това сенките запълзяха по източната стена. Скоро щеше да изчезне и последната ивица светлина и огромната чаша на кратера щеше да се препълни с мрак.

Уордън наблюдаваше как нажежената слънчева светлина напускаше бавно скалите. В продължение на две земни седмици нямаше да види друга светлина. Внезапно зазвъня тревожен сигнал. Звукът беше остър, гневен. Засъскаха затварящите се врати, които разделяха станцията на херметизирани секции.

Заговориха високоговорителите:

„Шумове в скалите навън! Шумове, сякаш лунни същества разговарят наблизо! Може да възнамеряват да ни нападнат! Всички да облекат скафандри и да приготвят оръжията!“

Точно в този миг изчезна и последната тънка ивичка слънчева светлина. Уордън веднага помисли за Бъч. Нямахше скафандър, който да му е по мярка. После присви устни подигравателно. Та Бъч не се нуждаеше от скафандър.

Уордън навлече неудобния костюм. Светлините избледняха. Безвъздушното пространство извън станцията внезапно бе окъпано в ярка светлина. Лъчът с много милиони лумени, създаден, за да подвежда към площадката за кацане ракетните кораби дори нощем, бе насочен, за да открие всяко същество, възнамеряващо да навреди на притежателите му. Поразително беше да се види колко малко пространство всъщност осветява в действителност лъча и колко много мрак се простира извън неговия обхват.

Високоговорителите отново загърмяха:

„Две лунни същества! Бягат от станцията! Тичат на зигзаг! Всеки, който иска да стреля...“ — гласът замлъкна. Нямахше значение. Никой в скафандър не е добър стрелец. „Оставиха след себе си нещо!“ — осведоми ги гласът от високоговорителите. Беше писклив и неспокоен.

— Ще му хвърля един поглед — каза Уордън. Собственият му глас го стресна, но той беше потиснат. — Струва ми се, зная какво е.

След няколко минути той излезе през шлюза. Движеше се лесно въпреки тежкия скафандър, в който беше облечен. Придружаваха го още двама души от персонала на станцията. И тримата бяха въоръжени, а лъчът на прожектора шареше наоколо, за да открие всеки роднина на Бъч, който би се опитал да се приближи до тях в тъмнината.

Със светлината зад гърба му Уордън видя трилиони звезди да надничат в кратера на повърхността на Луната. Зенитът беше изпълнен с безброй светлинни точки от всякакъв цвят. Познатите съзвездия блестяха десет пъти по-силно, отколкото на Земята. А самата Земя беше увиснала почти точно над главите им. Чудовищен синкав гигант на небето с диаметър четири пъти колкото на Луната; ледените полярни шапки се виждаха като през мъгла.

С лошо предчувствие Уордън се приближи до предмета, който роднините на Бъч бяха оставили след себе си. Не се изненада много, когато видя какво е. Беше люлеещ се камък върху плоча, посипана с фин прашец, сякаш плочата беше размазала нещо.

— Подарък за Бъч — изрече кисело в микрофона Уордън. — Роднините му явно знаят, че е уловен жив. Подозират, че е гладен. Оставили са му малко храна от онзи вид, от който най се нуждае.

Явно беше храна. От това Уордън не се почувства горд. Едно бебе — Бъч — беше отвлечено от враговете на неговата раса. Бебето беше затворник, а похитителите нямаха с какво да го нахранят. Поради това някои изключително смели същества — Уордън помисли дали не са били бащата и майката на Бъч — рискуваха живота си, за да му оставят храна и люлеещ се камък, с който да подскажат какво е.

— Ужасен срам — изрече огорчено Уордън. — Добре! Хайде да го внесем в станцията. Внимавайте да не разпилеете прахообразното вещество!

Чувството му на неудобство се засили още повече, когато Бъч се нахвърли на непознатото вещество с подчертан ентузиазъм. Бъч го ядеше на малки шепи с вид на голямо задоволство. Уордън изпита срам.

— С теб се отнасяме доста грубо, Бъч — осведоми го Уордън. — Онова, което научих вече от теб, ще струва живота на неколкостотин твои роднини. А те поемат риск, за да те нахранят! От теб правя предател, а аз самият ставам негодник!

Бъч замислено беше повдигнал мембраната, за да улови вибрациите на въздуха. Беше малък, космат и вгълбен. Реши, че по-добре долавя звуците от скалата под краката му. Притисна микрофона на комуникатора към Уордън. Зачака.

— Не! — викна грубо Уордън. — Твоите същества са прекалено човекоподобни. Бъч, не ми позволявай да науча нищо повече. Бъди хитър и се прави на глупак!

Но Бъч не го разбираше. Не мина много време и Уордън вече го учеше да чете. Странно беше обаче, че скалните микрофони, които бяха вдигнали тревога в станцията, не помагаша въобще на експедициите с трактори. Съществата от расата на Бъч сякаш бяха изчезнали въобще от околностите на станцията. Разбира се, ако продължаваше така, изграждането на базата за гориво можеше да

започне и действителното унищожение на съществата да се отложи. Но докладите за Бъч подсказваха други възможности.

— Ако твоите подобни продължават да се крият — рече Уордън на Бъч, — за известно време всичко ще е наред... само за известно време. Карат ме да се опитам да те привикна към земно притегляне. Ако успея, искат да те затворят в зоологическа градина на Земята. А ако това успее... ами ще започнат да изпращат други експедиции, за да ловят подобни на теб същества, за да ги затварят в зоологически градини.

Бъч наблюдаваше неподвижен Уордън.

— Освен това — продължи Уордън мрачно — със следващата ракета изпращат някои миниатюрни минни машини. Предполага се, че трябва да се постарая да те науча да боравиш с тях.

Бъч задраска по пода. Разбира се, беше неразбираемо, но поне израз на някакъв интерес. Бъч, изглежда, се наслаждаваше на вибрациите от гласа на Уордън, също както кучето обича да му говори стопанинът. Уордън изпъшка.

— Ние, хората, те класифицираме като животно, Бъч. Твърдим, че целият човешки свят трябва да ни се подчинява. Животните трябва да работят за нас. Ако проявиш достатъчно разум, ще изловим всичките ти роднини и ще ги накараме да ни копаят минерали. Ти ще бъдеш с тях. Но аз не желая да си изкривиш гръбнака от работа в някоя мина, Бъч. Не е редно!

Бъч продължаваше да стои неподвижен. Уордън му се повдигна от мисълта за малките космати същества, принудени да работят в лишените от въздух мини в ледените недра на Луната. С пазачи в скафандри, които ще наблюдават да не би някой да избяга на свобода, с каквато се е ползвал преди идването на хората. С оръжия, чиято цел е да предотвратят всякакъв бунт. С наказания за отказ или умора.

Прецеденти не липсват. Индианците в Куба, когато там са стъпили испанците... Робите негри на американския континент... концентрационните лагери...

Бъч помръдна. Постапи малката си космата лапа върху коляното на Уордън. Уордън му се намръщи.

— Лоша работа — изрече той грубо. — По-добре ще е да не ми ставаш симпатичен. Ти си добро малко зверче, но расата ти е обречена. Бедата е, че не сте си направили труда да създадете своя цивилизация.

Но и да бяхте я създали, предполагам, че щяхме да я унищожим. Нас, хората, трудно ще ни наречеш чудесни същества.

Бъч отиде до черната дъска. Взе парче мек тебешир — обикновенният тебешир беше прекалено твърд за лунните му мускули и не можеше да го използва — и съсредоточено се зае да пише нещо на дъската. Чертите образуваха букви. Буквите се съчетаваха в думи. Думите бяха смислени.

ТИ — написа Бъч съвсем невероятно с печатни букви — ДОБЪР ПРИЯТЕЛ.

Обърна глава и се взря в Уордън, а той пребледня.

— Не съм те учил на тези думи, Бъч! — рече той съвсем тихо. — Какво става?

Беше забравил, че за Бъч думите му са само вибрации във въздуха или в пода. Беше забравил, че нямаха никакво значение. Но изглежда и Бъч го беше забравил. Той внимателно изписа:

МОЙ ПРИЯТЕЛ ВЗИМА СКАФАНДЪР. Погледна Уордън и продължи да пише. ИЗВЕДИ МЕ НАВЪН. ВРЪЩАМ СЕ С ТЕБ.

Гледаше Уордън с големите си, невероятно ласкави, зовящи очи. Мислите на Уордън се въртяха като ураган в черепа му. След известно време Бъч написа отново с печатни букви — ДА.

Тогава Уордън застина съвсем неподвижно. В учебното помещение притеглянето беше лунно и той тежеше само една осма от теглото си на Земята. Но се чувстваше съвсем слаб. После се реши.

— Предполагам, че няма какво друго да се направи — каза той бавно. — Но ще трябва да те пренеса през земното притегляне до шлюза.

Изправи се на крака. Бъч веднага скочи в ръцете му. Свря се там, загледан в лицето на Уордън. Точно преди Уордън да пристъпи през вратата, Бъч посегна с тънката си лапа и погали колебливо бузата на Уордън.

— Тръгваме! — заяви Уордън. — Идеята беше ти да станеш предател. Но започвам да си мисля...

Земното притегляне го притисна с косматата жива топка в ръцете и той побърза да се отправя към шлюза. Облече скафандър. Излезе.

Наближаваше изгрев-слънце. Беше минало доста време и сега Земята беше в последната си четвърт. Най-високият ръб на кратера блестеше като нажежен от слънчевите лъчи. Но звездите все още се

виждаха добре. Уордън се отдалечи от станцията, като се ориентираше по земната светлина, осветяваща почвата под краката му.

След три часа се върна. Бъч подтичваше и подскачаше край облечения в скафандър човек. След тях вървяха две други същества. Бяха по-малки от Уордън, но значително по-едри от Бъч. Бяха слаби, космати и носеха нещо. На около километър и половина от станцията той включи радиостанцията в скафандъра. Обади се. В слушалката се разнесе отговорът на изненадан глас.

— Говори Уордън — каза той сухо. — Бях на разходка навън с Бъч. Посетихме семейството му и вода със себе си двама негови братовчеди. Те искат да ни направят посещение и да ни поднесат подаръци. Ще ни приемете ли, без да стреляте?

Разнесоха се възклицания. Настъпи объркване. Но Уордън продължи да върви към станцията, без да спира, докато още един ръб на кратера избухна в светлина, а трети сякаш започна да се подпалва. Изгревът явно започваше.

Вратата на шлюза се отвори. Групата същества от лишената от въздух Луна влезе в камерата. Но когато шлюзът се напълни с въздух и гравитационните бобини се задействаха, Бъч и роднините му останаха безпомощни. Трябваше да ги отнесат в учебното помещение. Там те се изправиха и запремигнаха загадъчно към хората, които се бяха струпали в помещението с нормално лунно притегляне, и другите хора, застанали на прага на вратата.

— Нося нещо като послание — поде Уордън. — Бъч и роднините му искат да сключат сделка с нас. Забележете, че се оставиха напълно безпомощни в ръцете ни. Можем да ги убием и тримата. Но те искат да сключат сделка.

— Значи успяхте да влезете в двустранна връзка с тях, Уордън? — запита го с известно неудобство началникът на станцията.

— Аз не успях — отвърна му Уордън. — Те установиха контакта. Доказаха ми, че техните мозъци са равностойни на нашите. Към тях са се отнасяли като към животни и са ги убивали за изследвания. Естествено, те са се съпротивлявали. Но сега искат да станем приятели. Казват, че ние никога няма да използваме Луната освен в скафандри и че те никога няма да свикнат със земното притегляне. Затова няма нужда да бъдем врагове. Можем да си помагаме взаимно.

— Доста правдоподобно — каза сухо началникът на станцията, — но ние трябва да изпълняваме заповеди, Уордън. Обясни ли им това?

— Те го знаят — отвърна Уордън. — Затова са се подготвили да се отбраняват, ако се наложи. Създали са топилни за обработка на метали. Получават топлина чрез огледала, които концентрират слънчевата светлина. Започнали са да работят дори с газове в специални съдове. Все още нямат голям напредък в електрониката, но притежават теоретичните познания и не се нуждаят от вакуумни устройства. Те самите живеят във вакуум. Отсега нататък могат ефикасно да се защитават.

— Наблюдавах Бъч, Уордън, знаеш, нали? — подхвърли кротко началникът. — А и ти не ми се виждаш луд. Но ако нещо подобно стане достояние на земните въоръжени сили, ще изпаднем в беда. Те отдавна настояват за въоръжени ракетни кораби. Ако вашите приятели започнат истинска отбранителна война — ако могат, — може би реакцията ще бъдат въоръжени ракетни кораби.

— Правилно — кимна с глава Уордън. — Но нашите кораби не са толкова съвършени, че да могат да водят военни действия далеч от запасите от гориво, а на Луната може да се създаде база, когато цялата раса на Бъч изгради цивилизацията си — те са вече близко до това и вероятно ще го постигнат през следващите седмици. Тия братовчеди и други роднини на Бъч са доста умни!

— Опасявам се, че ще се наложи да го доказват — заяви началникът. — Откъде се появи този скок в културата им?

— От нас — обясни Уордън. — Струва ми се, че са научили за топенето на метали от мен. Металургия и машинно инженерство от тракторите ни. Геология — тук трябва да я наречем лунология — предимно от вас.

— По какъв начин? — попита началникът.

— Помислете за нещо, което искате Бъч да направи — каза му Уордън, — и след това го наблюдавайте.

Началникът се замисли и след това загледа Бъч. Бъч — мъничък, космат и полюляващ се — се изправи и направи дълбок поклон от кръста. Едната му лапа беше поставена на мястото, където трябваше да се намира сърцето му. С другата замахна в грандиозен жест. Изправи

се и тръгна към Уордън, бързо скочи в скута му и после го прегърна с косматата си ръчичка през врата.

— Този поклон — поде преbledнял началникът — си го помислих. Искате да кажете...

— Точно така — потвърди Уордън. — Предците на Бъч не са разполагали с въздух, в който да издават звуците на речта. Затова пък са развили телепатия. С течение на времето са създали и нещо като музика, която се пренася през скалите. Но също като нашата музика тя няма смислово съдържание. Те се свързват пряко чрез мислите си. Само че ние не можем да приемаме техните съобщения, а те могат да четат нашите мисли.

— Четат мислите ни! — удиви се началникът. Облиза устните си. — А когато отначало започнахме да ги избиваме за изследвания, те са се опитвали да се свържат с нас. Сега водят война.

— Естествено — заяви Уордън. — Ние не бихме ли постъпили по същия начин? Те са изсмукали всичко от мозъците ни. Сега са в състояние да се бият изключително ефикасно. Могат съвсем лесно да изличат от повърхността нашата станция. Оставили са ни тук, за да се учат от нас. А сега искат да търгуваме.

— Трябва да съобщим за всичко на Земята — рече бавно началникът, — но...

— Донесоха някои мостри — продължи Уордън. — Предлагат да обменят диаманти за грамофонни плочи с еднакво тегло. Харесват нашата музика. Предлагат да обменят изумруди за учебници — вече могат да четат! Ще изградят атомна електроцентраля и ще обменят плутоний за други неща, за които ще помислят по-нататък. Търговията на такава основа ще е по-евтина от война!

— Да — съгласи се началникът. — Вярно е. Хората ще се вслушат в такива аргументи. Но как...

— Бъч — отвърна иронично Уордън. — Само Бъч! Не ние сме го отвлекли, а те са ни го подставили! Той остана в станцията, извличал е всичко от мозъците ни и го е предавал на роднините си. Спомнете си, че искахме да научим всичко за тях. Също като онзи анекдот за психолога...

Разправят за един психолог, който изследвал интелекта на едно шимпанзе. Той го въвел в стая, пълна с играчки, затворил вратата и сложил око на ключалката, за да види какво прави шимпанзето. Видял,

че се вглежда в блясало от интерес кафяво око само на сантиметри от неговото. Шимпанзето гледало през ключалката, за да види какво прави психологът.

Публикувано в сп. „Наука и техника“, бр. 36-37/1987 г.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА



<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.